

Handläggare: Ulf Haag
Telefon: 08-508 05 308

Dnr 500 - 441 - 2009

Sammanträde 24 november 2009

Till
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Slutrapport "Tidig upptäckt av riskbruk och riskbeteende bland unga vuxna och gymnasieungdomar"

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner rapporten och överlämnar densamma till
Länsstyrelsen i Stockholms län.

Leif Spjuth
stadsdelsdirektör

Ingrid Brännström
avdelningschef

Sammanfattning

Bromma stadsdelsnämnd beviljades 2006, tillsammans med Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, utvecklingsmedel för ett tvåårigt alkoholförebyggande projekt riktat till unga vuxna, inom ramen för den lokala ungdomsmottagningens verksamhet. Syften med projektet har bland annat varit att nå unga vuxna med hög alkoholkonsumtion, kartlägga riskbruk, riskbeteenden och psykisk ohälsa samt pröva om evidensbaserade metoder inom primärvården för vuxna kan få ungdomar med hög alkoholkonsumtion att se riskerna med sin konsumtion och därigenom ändra sina dryckesvanor. Metoder som prövats är screeningmetoden AUDIT, livsstilsenkät och Motiverande samtal (MI). Resultaten visar att genom ungdomsmottagningen går det att nå ut till ungdomar med riskbeteenden och kartlägga deras riskbeteenden. Att AUDIT-formuläret och livsstilsenkäten fungerar som lämpliga metoder för att upptäcka såväl ungdomar med hög alkoholkonsumtion som ungdomar med andra riskbeteenden har också gått att utvisa. Om MI fungerar som metod för att förändra ungdomarnas alkoholbeteende har inte gått att avgöra eftersom det inte kunnat avsättas tid och personalresurser för att pröva metoden i tillräcklig omfattning.

Bilagor: 1. Slutrapporten

2. Ekonomisk rapport för åren 2007 och 2008

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Individ- och familjeomsorgen, Öppenvårdenheten i samverkan med Bromma stadsdelsförvaltning.

Bakgrund

Stadens preventionssamordnare började 2005, tillsammans med Preventionscentrum i Stockholm, kartlägga problemområden gällande gruppen unga vuxna och diskutera metoder för att kunna nå och arbeta förebyggande med unga vuxna med riskbeteende. I dessa diskussioner framkom att ungdomsmottagningen är en möjlig arena för att möta denna målgrupp och upptäcka riskbeteenden.

Regeringen angav i handlingsplanen för 2006-2010 att en hög alkoholkonsumtion bland befolkningen innebär ökad fysisk och psykisk ohälsa samt leder till ökad belastning inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten och till mänskligt lidande. Vidare angav regeringen att det är viktigt att tidigt identifiera personer med riskabla alkoholvanor och motivera dem till ett förändrat dryckesmönster.

Unga vuxna mellan 18 och 25 år har enligt regeringens alkoholpolitiska handlingsprogram 2005/06:30 den högsta alkoholkonsumtionen och den mest frekventa intensivkonsumtionen av alkohol. Under de åren grundläggs också personens alkoholvanor som vuxen. De flesta riskkonsumenter återfinns i den åldersgruppen. 38 procent av männen och 25 procent av kvinnorna i åldersgruppen 18–29 år har riskabla alkoholvanor och alkoholkonsumtionen samt berusningsdrickandet bland unga vuxna måste minska.

Länsstyrelsen utlyste i januari 2006 medel för förebyggande arbete med prioritering insatser till unga vuxna. Kravet för att söka medlen var att kommunen/stadsdelsförvaltningen hade en preventionssamordnare. Bromma stadsdelsnämnd ansökte tillsammans med Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd om utvecklingsmedel för ett tvåårigt alkoholförebyggande projekt riktat till unga vuxna, inom ramen för den lokala ungdomsmottagningens verksamhet. Länsstyrelsen beviljade i juni 2006 medel för ett projekt som pågått 1 januari 2007 till och med 31 december 2008. Projektledare och kontaktpersoner gentemot länsstyrelsen har preventionssamordnarna i respektive stadsdelsförvaltning varit. Projektets slutrapport har sammanställts under 2009. Föreliggande ärende är en sammanfattning av projektets slutrapport. Projektet beskrivs mer omfattande i slutrapporten, se bilaga 1. Projektets ekonomiska redovisning föreligger enligt bilaga 2.

Syften, mål och metoder

Projektet har inneburit ett försök att nå gruppen unga vuxna i respektive stadsdelsområde. Tidigare erfarenhet har visat på svårigheter att nå ut till denna

målgrupp. Man har också velat kartlägga riskbruk, riskbeteende och psykisk ohälsa hos ungdomar som besöker ungdomsmottagningen.

Syften:

- Att använda screeningsmetoden AUDIT (Alcohol use disorders identification test) och andra livsstilsfrågor för att tidigt identifiera ungdomar med riskbeteende, t.ex. hög alkoholkonsumtion.
- Att pröva om den beteendeförändrande metoden ”Motiverande samtal” MI (Motivational interviewing) kan få ungdomar i åldern 18-23 år, med hög alkoholkonsumtion, att se riskerna med sin konsumtion och därigenom ändra sina dryckesvanor. Metoden är evidensbaserad inom primärvården för vuxna.
- Att upptäcka andra riskbeteenden såsom oskyddat sex, narkotikamissbruk och kriminalitet samt att se signaler på psykisk ohälsa.
- Att utveckla verksamheten på ungdomsmottagningen till att ha ett helhetsperspektiv på den unges livssituation.

Mål:

- All personal ska arbeta med metoderna AUDIT och MI i mötet med ungdomar som har en riskkonsumtion.
- Mäta riskkonsumtion av alkohol, narkotikabruk och psykisk ohälsa.
- Ge ungdomar 18-23 år, med riskfylld livsstil, insikt och motivation till förändring.
- Vidareutveckla och förstärka samverkansformer mellan ungdomsmottagningen och andra aktörer som möter unga vuxna.
- I den mån det går, mäta effekterna av MI-samtal, hos ungdomarna. Genom intervjuer mäta hur många ungdomar som söker vidare hjälp, ändrar sina levnadsvanor och förbättrar sin psykiska hälsa.

Metoder

Som metoder har AUDIT-formulär, livsstilsenkäter och MI använts. Intervjuer har gjorts av ungdomar per telefon och genom fokusgrupp.

Ungdomarna erbjöds vid första besöket på ungdomsmottagningen att fylla i livsstilsenkäten och AUDIT-formuläret. Enkäterna låg i väntrummet och delades ut inför varje inskrivningssamtal. När enkäten var ifylld gick kuratorn eller barnmorskan igenom den tillsammans med ungdomen. Ungdomar med riskkonsumtion motiverades till MI-samtal med kuratorn.

För att få en uppfattning om ungdomarnas upplevelse av att fylla i AUDIT-formuläret gjordes telefonintervjuer. Fokusgrupp genomfördes för att undersöka unga vuxnas åsikter om alkoholvanor, hur riskbruk kan förebyggas och få en uppfattning om hur projektet tagits emot av ungdomarna i undersökningsgruppen.

Sammanlagt fyllde 794 ungdomar i AUDIT-formuläret. Livsstilsenkäten fylldes i av 568 ungdomar. Telefonintervjuer genomfördes med ca 100 ungdomar. En fokusgruppsintervju genomfördes med två deltagare.

MI

MI - Motivational interviewing – är en metod som är inriktad på att stimulera till förändring, där den enskilde ges stöd i att inse konsekvenser av sitt beteende och motiveras samt stimuleras till att förändra sitt beteende. Metoden bygger på ett reflekterande förhållningssätt från rådgivaren och på den enskildes eget ansvar för situationen. Metoden omfattar fem olika faser och beskrivs mer omfattande i slutrapporten.

AUDIT

AUDIT - Alcohol use disorders identification test – är en metod för att mäta och bedöma den enskildes alkoholkonsumtion. Det består av ett frågeformulär med 10 frågor som indelas i 3 grupper, 1) alkoholkonsumtion, 2) beroendesymptom, 3) skadlig konsumtion. Utifrån svaren görs en bedömning av den enskildes alkoholkonsumtion, utifrån dokumentets gränsvärden för riskbruk.

Livsstilsenkät

Frågorna i livsstilsenkäten är hämtade från Stockholmsenkäten och det inskrivningsformulär som barnmorskorna använder inom ungdomsmottagningens verksamhet. Enkäten omfattar frågor om kön, ålder, hemort, tobaksanvändning, erfarenhet av droger, preventivmedelsanvändning, kriminalitet, kontakter med myndighet/hjälpinstans, psykiska/psykosomatiska symptom och alkoholfrågor enligt AUDIT.

Resultat

Undersökningsgruppen är de ungdomar på mottagningen som deltagit i undersökningarna, under projektet. Enkätundersökningarna visar att:

- Ca 75 procent av både pojkarna och flickorna i undersökningsgruppen hade en alkoholkonsumtion som innebär ett riskbruk.
- Andelen ungdomar i undersökningsgruppen som uppgav att de inte drack alkohol var mycket låg i jämförelse med normalpopulationen i Stockholmsenkäten.
- 47 procent av pojkarna och 64 procent av flickorna i undersökningsgruppen hade en riskabel/skadlig alkoholkonsumtion.
- Flickor med riskbruk av alkohol skattade både sin fysiska och sin psykiska hälsa som sämre, än de flickor som inte hade riskbruk. Bland pojkarna var skillnaden marginell.
- Färre ungdomar med riskbruk uppgav att de alltid använde preventivmedel, jämfört med ungdomar utan riskbruk.
- Drygt hälften av pojkarna i undersökningsgruppen uppgav att de rökte och/eller snusade dagligen eller ibland.

- Bland ungdomar i år 9 uppgav dubbelt så många i undersökningsgruppen att de rökte dagligen eller ibland, jämfört med normalpopulationen.
- 26 procent av pojkarna i undersökningsgruppen uppgav att de testat droger de senaste tolv månaderna. Bland flickorna i undersökningsgruppen var motsvarande andel 12 procent. Bland ungdomarna med riskbruk var andelen betydligt högre.
- 30 procent av pojkarna i undersökningsgruppen uppgav att de begått brott det senaste tolv månaderna. Motsvarande siffra bland flickorna i undersökningsgruppen var 21 procent. Bland ungdomar med riskbruk var andelen betydligt högre.

Resultaten från projektet visar också att knappt någon av de ungdomar som svarade på enkäten tyckte att de hade problem med sin alkoholkonsumtion, oavsett poäng i förhållande till AUDIT-dokumentets gränsvärden, det vill säga riskbruk.

Slutsatser

Utifrån denna studie, men även utifrån andra studier kan slutsatsen dras att personalen vid ungdomsmottagningarna dagligen möter ungdomar med riskabel alkoholkonsumtion och/eller erfarenhet av droger. Även om inte alla dessa ungdomar kommer att utveckla ett missbruk/beroende så finns andra stora risker förknippade med hög alkoholkonsumtion, såsom våld och oskyddat sex. De ungdomar som besöker ungdomsmottagningen, framför allt de yngre, bedöms vara en grupp med fler och allvarigare riskbeteenden än ungdomar ur normalpopulationen.

Projektet visar att ungdomsmottagningen är en plats där det går att nå ut till ungdomar med riskbeteenden och där det går att kartlägga ungdomars riskbeteenden. En erfarenhet som projektet visar är att unga vuxna är svåra att motivera till att förändra sina alkoholvanor.

Att AUDIT-formuläret och livsstilsenkäten fungerar som lämpliga metoder för att upptäcka såväl ungdomar med hög alkoholkonsumtion som ungdomar med andra riskbeteenden såsom oskyddat sex, narkotikabruk, kriminalitet samt psykisk ohälsa har framkommit under projektet. Forskning inom primärvården visar att en person, genom att fylla i en enkät och fundera över sina alkoholvanor, kan få en tankeställare och eventuellt motiveras att minska sin alkoholkonsumtion. Det har inte gått att avgöra, inom projektets ramar, om ifyllandet av enkäter inneburit att ungdomarna i undersökningsgruppen, under projektiden, fått upp ögonen på sin alkoholkonsumtion och ändrat sitt beteende.

Om projektet bidragit till att förebygga/minska riskbruk, narkotikamissbruk och psykisk ohälsa har inte heller gått att utvisa, bland annat på grund av att tillfällena till MI-samtal med ungdomarna med riskbruk blev så få. Detta berodde främst på att det inte var möjligt att avsätta tid och personal för att arbeta med metoden. Försök gjordes med att låta både kuratorerna och barnmorskorna gå igenom enkätresultaten

med ungdomarna och motivera dem för fortsatta MI-samtal om sin alkoholkonsumtion. Ingen av dem hann med mera än ett kort samtal där enkätsvaren gick igenom. Om MI-samtal fungerar lika bra som metod för både vuxna och ungdomar, för att förändra alkoholbeteenden, har inte projektet kunnat påvisa.

Projektet visar att det behövs tillräckligt med tid och personalresurser, att det är nödvändigt med en tydlig arbetsstruktur samt väl genomtänkta rutiner, för att kunna införa de nya arbetssätten. För att kunna införa ett systematiskt arbete med MI-samtal med ungdomar som har ett riskbruk behövs också möjlighet till metodhandledning och kontinuerlig kollegial handledning. Detta bland annat för en samsyn i personalgruppen och för att kvalitetssäkra arbetssättet.
